

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Цветан Кулевски

съгласно заповед № РД 38-157/06.03.2015 г., относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, на тема:

ФОРМИРАНЕ И РАЗВИТИЕ НА КОМУНИКАЦИОННИ УМЕНИЯ НА БЪДЕЩИ МЕНИДЖЪРИ

на *Олимпия Йорданова Ведър – Величкова*

Докторантката е избрала един актуален и важен проблем в дейността на бъдещите мениджъри – комуникационните им умения. По този проблем почти всеки пише, но някак „*между другото*“, без да го изследва специално. Авторката е избрала за „*фокус*“ на своя докторат именно това важно умение за всеки мениджър.

Още в самото начало акцентът се поставя върху проучването на опита по изграждане на комуникационни компетентности у студентите с бъдеща реализация в сферата на икономиката и стопанското управление. Нейна главна задача е да изгради обективна картина на необходимостта от комуникативни умения, както и да идентифицира свой оригинален положителен опит за тяхното изграждане и развитие.

Съвсем правилно първата основна част от теоретичното изследване е посветено на основните теоретични координати на въпроса за „*комуникативната компетентност*“ въобще, както и на „*комуникативните умения*“ на мениджъра, в частност. Много добре са анализирани комуникационните аспекти на функциите и ролите на ръководителя. В нагледна таблична форма са представени в обобщен вид възгледите на водещи наши и чужди автори за ролите и функциите на мениджъра. Авторката извежда на преден план ролите по: планирането, организирането, координирането, ръководството и контрола.

На преден план в изследването изпъква комуникационната функция на ръководителя. Много правилно по-нататък докторантката насочва анализа към теоретичното котструирание на понятието „*комуникация*“ в контекста на управленския процес. Измежду стотиците определения за „*комуникация*“, тя е подбрала най-точното от гледна точка на своята изследователска задача – на *Клод Шенън*, че „*комуникацията включва всички процедури, чрез които даден ум може да оказва влияние на друг*“.

Докторантката е и сред малцината български изследователи на комуникацията, които се позовават на един велик, но останал малко встрани от т. нар. „научен оборот“ американски социален психолог *Т. Шибутани*, който твърди, че „комуникацията не е само това, което говорите и пишете, тя е и онова, което не говорите и не пишете...резултатите от комуникацията – това не е просто изменение на нагласите или на поведението на слушателя под влияние на външните стимули, но и достигане на определена степен на съгласие“. Тези прозрения на Шибутани са изключително важни за комуникацията в процеса на управлението. Удовлетворен съм, че докторантката ги е поставила в центъра на своето внимание в предлагания от нея научен труд.

Много добре е изяснен и въпросът за компетентността на мениджъра. В тази връзка авторката е проследила редица компетентностни модели, които прецизно е и онагледила. Докторантката е демонстрирала своите „пристрастия“ към класификацията на *Майкъл Амстронг* относно „твърдите“ и „меките“ компетенции. Тя е операционализирала чрез подходящи индикатори свой модел за изследване на компетенциите на мениджъра, които са и помогнали да осъществи и своето мащабно емпирично изследване за потвърждение на замисъла и целите, които си е поставила в докторската дисертация.

Принос в работата на Олимпия Ведър е и дефинирането на факторите, които влияят върху формирането на комуникативни умения и компетентност у бъдещите мениджъри. Тя се опира на група фактори, обобщени от нейния научен консултант *проф. д.с.н Цветан Давидков*, като ги е допълнила и развила в посоката на собствения си изследователски проект.

Докторантката отбелязва, че основата на комуникационните компетентности се залага доста преди младия човек да постъпи във висшето училище. А в рамките на висшето образование те се надграждат и доразвиват. Така Олимпия Ведър прави извода, че е навярала необходимостта от предварителна диагностика на компетентността и уменията на бъдещите мениджъри, върху която да „стъпи“ цялостното последващо обучение.

Впечатляващ принос на авторката е разработеният от нея подробен, прецизен и всеобхватен въпросник за изследване и диагностика на комуникативните умения на бъдещите мениджъри. От внимателния му прочит личи, че докторантката не го е правила „набързо“, а е работила вероятно десетилетие по неговото логическо обмисляне и структуриране. Впечатление за дългогодишна работа и обмисляне оставят у мен и редица други размисления на Олимпия Ведър в различни части на предложения дисертационен труд. Внимателния поглед и към приложения от нея списък с публикации потвърждава убеждението ми, че нейния докторат е плод на продължителни усилия, на търпелива и последователна работа по апробирането и

верификацията на различни нейни твърдения и предположения относно комуникативните умения и компетентности на бъдещите ръководители.

На фона на теоретичните обобщения, които са направени от докторантката изключително коректно и добросъвестно, тя формулира *правилната теза*, че към петте основни функции на мениджъра: планиране, организиране, координиране, ръководство и контрол – следва да се прибави и шеста функция – „*комуникационна*“. Това е един от централните приноси моменти в доктората.

Авторката възприема идеята, че компетентностния комуникационен модел е интегративна система. Той представлява матрица от компетенции, описваща какво поведение е необходимо, за да се постигнат най-добрите резултати за съответната позиция, ниво и конкретна функция. Тази „*матрица*“, според докторантката, е съвкупност от множество способности, които заедно определят успешно представяне на мениджъра в определена работна среда. Така дефинирана, матрицата на комуникационните компетентности задава структурата на модела и е добра основа за събиране на емпирична информация.

Втората основна част на докторската дисертация представя самото емпирично социологическо проучване на комуникационните компетентности. Целта на авторката е да оцени равнището на комуникационна компетентност на изследваните лица. Въпросите към респондентите са кратко и ясно формулирани и дават представа за индикаторите чрез които се преценява равнището на комуникативните умения на изследваните лица. Проверката на надеждността на въпросите е извършена чрез оценка на групите въпроси чрез „*теста алфа на Кронбах*“. Извършена е несложна, но много надеждна и ясна статистическа оценка на резултатите с помощта на непараметричната *статистика на Крамер*, определяне на стандартно отклонение, ранжиране и сравняване на процентни относителни дялове. Всичко това е онагледено в таблична форма за прегледност и удобство на теоретичния анализ.

В третата част от изследването на Олимпия Ведър е проследено развитието на комуникационните компетентности чрез обучението по управление на човешките ресурси. Нейните научни търсения се насочват към създаването и апробирането на нови дидактически условия при подготовката на бъдещите мениджъри, оставяйки „*назад във времето*“ на традиционното четене на лекции, записване, запомняне и пр.

Докторантката добре е обмислила и ни предлага едно ново вглеждане в дефинирането на ролите на преподавателя при формирането и развитието на комуникационните компетентности у студентите. Според нея всяко учебно занятие е реализация на дидактически експеримент от съдържателна, структурна и функционална гледна точка. Особено място е отделено на проблема с решаване на практически казуси и ролеви игри в учебния процес.

Добро впечатление прави опитът на докторантката в заключението на труда да направи ясна равностметка на постигнатото от нея. И което е важно, посочила е добросъвестно кои от подтезите, очертани в началото на изследването, не са се потвърдили. Това е нагледно доказателство на факта, че и отрицателния резултат е също научно постижение. Не всичко което един автор приема за „желано“, се оказва „действително“. Високо ценя тази научна честност и добросъвестност на авторката.

Друго положително качество на работата, което е свидетелство за изключителната научна задълбоченост на докторантката, е прецизното оформяне на приложенията към разработката. Те не са самоцелни „натрупвания на обем“, каквото нередко се среща в подобни работи, а отразяват и представят всички необходими данни от емпиричната изследователска работа. От тези приложения се вижда технологията на обработката на емпиричния материал и са гаранция за неговата достоверност. Личи си, че авторката има необходимото образование, култура и компетентност не само за теоретичен анализ и обобщения, но и умения и усет за количествена обработка на данни с прилагате на статистически методи за анализ. Осезаемо е, че тази прецизна обработка е и лично дело на докторантката, без да е прибегвала до „чужда помощ“.

Не последен по важност е и изводът ми, че освен теоретичното обмисляне и представяне на научни обобщения, работата има практически насочен характер и то конкретно за нуждите на обучението на студенти от Стопанския факултет на университета. Тези данни, изводи и въобще цялостната *платформа* на изследването ще бъдат полезни при подготовката на учебните планове и програми за обучение на бъдещите български мениджъри.

Бих искал по време на публичната защита докторантката да отговори на следния **ВЪПРОС**: „Възможно ли е към комуникационната компетентност на бъдещите мениджъри да се включат и известни реторически умения, ако приемем, че те се подценяват от съвременните ръководители?“

ОБЩ ИЗВОД: Цялостното ми впечатление от представения труд е, че имах удоволствието да прочета и оценя едно напълно завършено, интелигентно написано и прецизно оформено научно-приложно съчинение. Целите, задачите и тезите на авторката са коректно поставени и доведени до успешен завършек. Това ми дава основание **да обявя** категоричното ми **становище**, че представената работа напълно *отговаря на всички изисквания* за научен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление „Администрация и управление“. По време на публичната защита, в качеството ми на член на Научното жури, *ще гласувам* със „**ЗА**“!

